

Корнер или Шурјак

Пише: Бранимир Марковић
петак, 08 мај 2009 22:01

„Да ли је то корнер или Шурјак“

Младен Делић – Србин из „вековног расејања“

„Срби преведени у другу веру више нису део свог народа. Изгубљени су у преводу.“

Александар Баљак

Беше једно време (цео 19. век и 20. до 1918.) кад су основни идентитетски појмови у главама наших предака били јасни. Нашим углавном неписменим и полуписменим дедовима је било јасно да припадају српском народу, које су вере (нису повезивали/бркали конфесионалну са народносном припадношћу), у којој држави живе, тј. чији су држављани па следствено томе шта су *по националности*. У уџбенику географије из времена краља Николе пише да су Црногорци *по народности*

Срби и да су истовремено део „црногорског политичког народа“

(данашњим речником пуним туђица речено – нације) у који спадају сви становници Црне Горе

не само Срби, који (политички народ - БМ) „не треба бркати са народношћу“

У документима (службени листови, школска сведочанства, школски дневници итд) издаваним у књажевини и краљевини Црној Гори постојала је експлицитна рубрика за народност. Навођена је готово искључиво *српска* народност и *црногорско* поданство (држављанство).

Јасноћа се најјасније види прегледом усељеничких докумената са фамозног Њујоршког острва Елис – неке врсте карантина за све који се усељавају у САД. Србин из тадашње Црне Горе будући држављанин Црне Горе био је *Црногорац по националности* (nationality) а (пар километара даље) из Боке, Дубровника или Далмације држављанин Аустрије а

Далматинац

по националности, будући да је био под јурисдикцијом Далматинског сабора. Србима из Србије изјашњавање је још једноставније, али и држављани етнички не-Срби такође су били

Срби по националности

, као и Срби из Турске империје, јер је раја била организовано по верско-политичким колективитетима – милетима (отуда потиче поистовећивање српства и православља). Зашто је ово нерешива антиномија ума садашњег бар формално знатно образованијег нараштаја Срба?

Националност (nationality) и држављанство/“поданство“ (citizenships) у свим језицима сем савременог српског практично су синоними, јер се подразумева да је грађанин својевољно држављанин државе, било оне у којој је рођен или оне (нпр. САД) у којој је изабрао да живи, па је и националност његов слободни лични избор/прихватање које “*не треба бркати са народношћу*“

Постоје државе и народи у њима у којима се ова два појма „поклапају“ са народношћу (ethnicity) тј. у којима живи сав матични народ. Постоје и државе у којима је национални идентитет потиснуо чак и до потпуног заборавља партикуларне народносне/етничке (Француска, Италија, Енглеска..). Срби су у трећој групи народа, деле судбину немачког, грчког, румунског, ирског или арапског народа – традиционално имају више *својих* држава. Да ли су због тога Срби (Немци, Грци, Арапи..)

неизоставно

угроженији од осталих народа? Постоје бар две далеко „несрећније“ групе народа – они чији велики део живи ван матичне у „туђим“ често неблагонаклоним државама (Руси,

Јевреји и Мађари нпр.) и они (од којих су неки бројнији од Срба) који немају своју самосталну државу (Курди, Роми, Баски итд).

Сви Срби су живели *један историјски минут* своје укупне историје у једној држави, али та држава није била српска, што краљ, врхушка и званични пропагандно-образовни систем нису крили. Када се на неком пријему непосредно по стварању заједничке државе један дубровчанин представио краљу Александру као "католички Србин из Дубровника", овај му је, сасвим у духу свог југословенства, одговорио да је "православни Хрват из Београда".

С
веобухватна релативизација идентитетских одређења започета идеологијом интегралног (Штросмајеровог) југословенства и даље је доминирајућа.. Један од резултата је да је „обим појма“ Србин „еволуирао“ од имена народа готово до ознаке припадности групи истомишљеника, а Срби сами себе проглашавају за туђине на своме.

Некада лапсус или логичка грешка („избор“ између две различите врсте појмова) - „корнер или Шурјак“/“бабље-жабља“ дилема бити Србин или бити Црногорац данас као да постаје легитиман избор између две културалистичке идеологије (дакле два одређења *исте врсте*). Постоје бар три начина тумачења ових идентитета – (оно што би требало да буде) научно, уврежено и расистичко, чијим компилацијама се граде актуелне идеологије - србистичка и монтенегристичка. Обе су подједнако удаљене од изворног или традиционалног схватања појмова Србин и Црногорац.

Србин је према првом тумачењу име народа, према другом нације (политичког народа државе Србије) а према трећем, чије исходиште су средњовековни србљи – кметови, означава људе слугерањског менталитета проистеклог из вековног подређеног социјалног положаја.

Прво, према којем се бити Србин „...не односи само на биолошко, генетичко наслеђе, већ и на духовно предање, које се преноси покољењима...“ [\[1\]](#) оспориће мало ко од елементарно образованих, али у „практичној примени“ нешто као да „шкрипи“. Многи „биолошко генетички“ Срби, рецимо преци данашњих припадника Торциде или Зелених беретки баштинили су до скоро „духовно предање, које се преноси покољењима“. Међутим, најзнаменитији од поменутих предака (Руђер Бошковић, Иван Гундулић, Мехмед паша Соколовић...) избачени су из колективне меморије и самосвести садашњих покољења управо уз „благослов“ горе поменутих образованих који се „теоретски“ и даље слажу да Србин означава припадност народу. Разлог је свођење богатог и разноврсног

„духовног предања“ на „свест о српској парадигми“

[2]

, управо њена општеприхваћена протокултуралистичка „...најважнија одредница... православна вера“. Пројекција садашње ситуације на догађаје и ставове из прошлости, попут

:“...

њеним (парадигме, тј. православне вере) губљењем делови српског становништва су

УВЕК

прелазили у несрпске или противсрпске етничке заједнице или нације...“ је раширена методолошка грешка данашњих „образованих“ Срба. Оно што се догодило једино у 20. веку и то после бар две погибелји (1. светски рат и Јасеновац) и две пошести (нацизам и комунизам) библијских размера, пројектује се на целокупну историју. Превиђа се и „ситница“ да су још у првој половини 20 века сви образовани, а чак и у другој половини макар најумнији „примерци“ не-православних Срба (Кустурица, Андрић, Селимовић...) свесни и свог генетског наслеђа и духовног предања, упркос неуклапања у наметну парадигму.

Након осамостаљења Црне Горе, тумачење да су Срби само „они“ из Србије све више преовладава. Спроводи се доследно између осталог и тако што се (и поред каквог таквог постојања сопствених међународно признатих држава) Србија проглашава за матицу староседеоцима Црне Горе, Боке, Херцеговине и Босне, а они за србијанску дијаспору и националну мањину у сопственој држави „туђој“ чак и кад се зове Српска.

Појам Црногорац у оним временима када би постојала самостална демократска држава (било би „научно“ да) означава политички народ (нацију) државе Црне Горе, а у онима када није самостална и демократска (истовремено) - уско регионалну припадност. „Обим појма“ у ова два случаја је различит. Према првом Црногорци су (би требало да буду) сви грађани државе, а према другом само становници и људи пореклом из четири нахије. Стриктно, по данашњим критеријумима вредновано црногорска нација никада није постојала а не постоји ни данас. Оба пута у модерно доба (у 19. веку до 1918. и тренутно) кад је постојала као међународно призната самостална држава, Црна Гора није била демократска. Први пут јер због наслеђене заосталости друштва и економије није објективно могла *упркос* напорима династије Петровић да успостави често и бруталном силом грађанско и истисне племенско друштво. Данас зато што консензуално *не постоји политичка воља* за демократским уређењем и јасним идентитетским одређењем као предусловом демократије. А и племена и њихови главари се не дају.

Но не будимо престроги према Црној Гори 19. века. Она је формално била устројена као демократска и национална држава, што је као што смо показали прокламовано чак и у

школским уџбеницима. Бројни су примери из којих се види да су Петровићи инсистирали на формирању јединственог политичког народа састављеног од свих грађана државе (нпр. однос према муслиманима и Арбанасима) „који не треба бркати са народношћу“ (српском - коју су увек истицали). Дакле тадашњи Црногорци, предвођени Петром првим и другим и осталим Петровићима, ако већ нису а оно су бар тежили да постану модерна нација.

Данас, свако из својих разлога, и власт („завади па владај“) и опозиција са НВО сектором (осигуране фотеље без/и поред неуспеха на изборима а упркос личним неспособностима и некомпетентности) преферирају културалистичке модалитете специјалне заштите права појединих колективитета уређене по моделу заштите животиња, насупрот принципу равноправности свих грађана на којем су засноване модерне нације, национализми и демократије, дакле све „нормалне“ државе, а чему су стремиле Црна Гора и Србија 19. века. Као што све животиње нису подједнако заштићене, па је тако кућним љубимца гарантовано право на достојанствен и удобан живот а говедима и прасићима само право на смрт без много мука, тако постаје много удобније бити припадник неког мањинског културалистичког колективитета по било ком основу (сексуалном, псеудоетничком и сл.) него традиционалног и већинског националног коме је гарантовано само удобно одумирање. У том контексту актуелна јагма за сопственом мањинизацијом сасвим је прагматичан потез у условима кад се *нико* не бори за успостављање демократије/нације. Доноси личну корист а доприноси „одумирању државе и нације“, што је ионако идеологија уз коју смо расли, а која се изгледа враћа на велика врата. Није јасно, међутим, шта доноси београдским национално оријентисаним мудрим главама који ту аутодеструкцију народа готово плебисцитарно подржавају. А истовремено се боре за опстанак републике Српске.

[1] Протојереј Гојко Перовић: *Родољубље и домољубље*

[2] „Српска национална свест је свест о српској парадигми и зато се, у пуном смислу, Србима могу сматрати само они који имају ту свест. Екстензивно гледано, Србима се могу сматрати сви људи српског порекла. Између та два пола налази се читав спектар различитих комбинација изражених у реалном животу. Најважнија одредница српске парадигме је православна вера и њеним губљењем делови српског становништва су увек прелазили у несрпске или противсрпске етничке заједнице или нације“ (мр Борис

Корнер или Шурјак

Пише: Бранимир Марковић
петак, 08 мај 2009 22:01

Миросавље
Народ, држава и нација)

В: